

Ermuko armarriak eta Done Jakue Bidea (II)

“Santiagorako Bidea erromesaldi zein komertzio-bide modura erabiltzen zutenentzat, gure herribildua atsedenleku zen ziur aski. Heraldika ermuarrearantz gordetzen diren Done Jakueren ikur ugarietan islatzen da hori”.

Uztaileko alean ‘Done Jakue Bidea Ermutik’ izenburupeko artikuluan jasotako esaldi hark hasiera ematen dio honakoari eta jarraipena aurreko hari. Jon Cano, Txisko Fernández eta Iñaki Arregi historiagile ermuarreen aipu horren harira, gure herriaren heraldikan Done Jakue Bideak lagatako aztarnak biltzen ahaleginduko gara ondorengo lerroetan.

Ondo hartuak

Nekearen nekez erremendatuta, hanka azipiak minduta eta puspiluz beteta, gaez, sarritan desorduetan... batek daki ze modutan iritsiko ziren gure herrira pasoa zihoazen bidaiariak. Non eskatu ostatu? Non salda bero bat? Etxeen ateburuetan eta armarrietan irudikatutako sinbolo jakin batzuen bidez ematen zen aditzera erromes edo bidaiariak ondo hartuak zirela etxe horretan. Ermuaren kasuan ere, Done Jakue Bidearekin zuzenean lotutako bi ikur

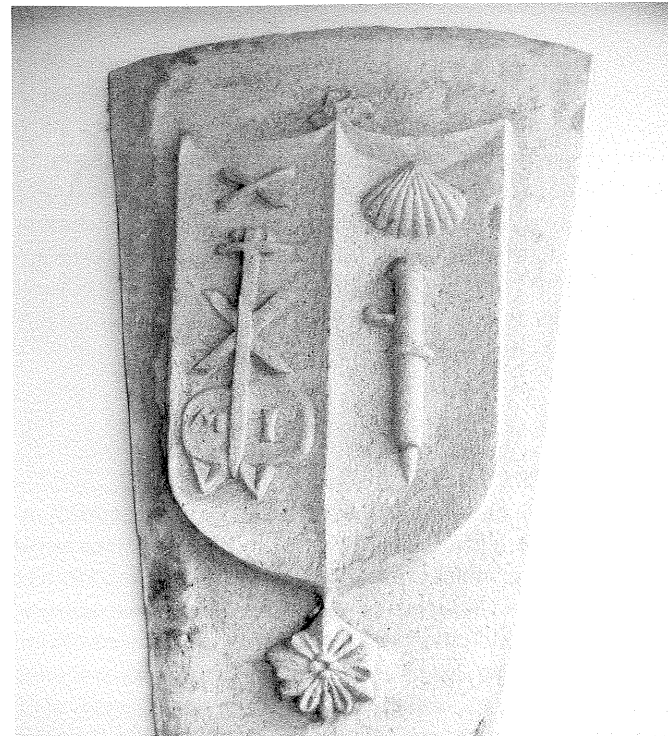
daude irudikatuta herriaren armarrion: venera eta Santiagoren Gurutzea. Juan José Gonzálezek, 2001ean prestatutako ‘Informe heráldico de la Villa de Ermua’ lanean, bi elementu adierazgarri horien jatorria azaltzen digu:

“Venera, bieira edo erromes-maskorra molusku baten maskorrari deitzen zaio, Santiagotik bueltan zetozen erromesek beraien esclavinetan (lepotik beherako kapa haietan) lotuta zeramatena.

Santiagoren Gurutzea, ez-pata-gurutze izenez ezaguna, XIII. mendetik aurrera Santiagoren Zaldun-ordenaren maestreek erabilia izan zen”.

Marcelino Onandia Estradak, Ermuko ‘Gráficas Onandia’ inprimategian 1971an argitaratutako ‘Ermua I’ liburuan, honakoa dio hiribilduaren armarrion dela-eta:

“Armarriaren bieira eta gurutzeari dagokienean, Done Jakue Bideko ibilbide guztietan azaltzen diren sinbolo argi eta garbiak di-

‘Santukua’ n egondako armarrion, oraindik kontserbatzen du familiak.

renez gero, pentsatu beharra dago Ermuak nolabaiteko zerikusia izan zuela mundu mailan guztiz ezaguna den ibilbide horrekin. Litekeena da Ermua, aipatutako bideak Orreagatik Compostelara XI. eta XII. mendetan izan zituen saihesbide ugarietako baten egotea, hiribilduan dauden armarrion etxeetan sarritan azaltzen baita ezaugarri hori”.

Ikur bila

Javier de Ybarra y Bergék ‘Escudos de Vizcaya’ argitaratu zuen 1967an. Sasoi hartan Ermuan tente zeuden eraikinen gainean ikertutakotik, gure gai honekin zeri-

kusia duena bereiziko dugu bakarrik:

“Santukuako antxinako dorreak, puntu erdiko ardundun ate nagusian, armarrion bat dauka erdibituta; aldeetako baten sastakai edo puñal bat dago eta horren gainean bieira bat, erromesek Compostelarako bidean Ermuko hiribilduan zehar egiten zituzten joan-etorrien adierazgarri seguruenik.

Bestalde, Eizaga-Etxebarria etxearen armarrion ere ikur jakobinoak azaltzen dira: erdiko orla zortzi erromes-maskorrez dago apainduta. Badirudi, bada, erromesek itsasertzetik Santia-

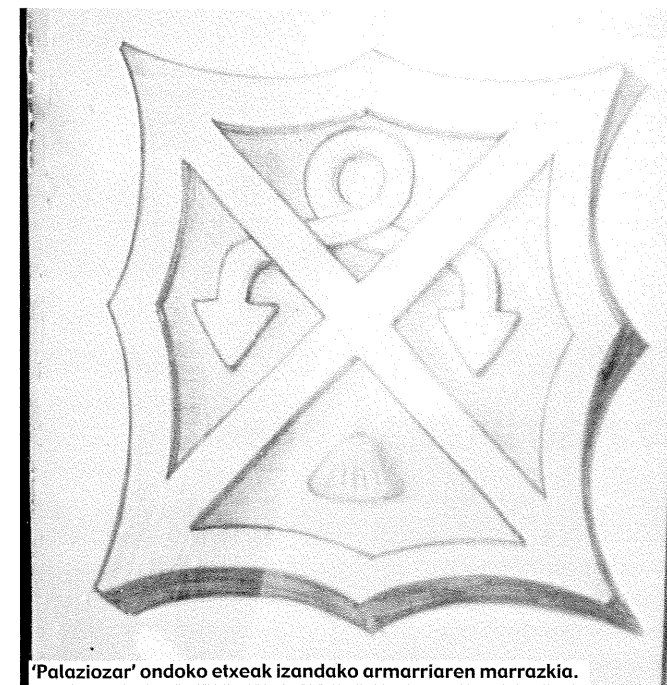
gorantz egiten zuten bidean, Ermua etapa garrantzitsua izan zela.

‘Zarra Etxea’n ere, ondoan dagoen eraikinaren puntu-erdiko arkudun ateburuan, armarrion erromes-maskor bat du.

Amaitzeko, ‘Motxu’ etxeak -gaur egun Zenarruzabeitia jaunaren jabegoa, bere etxeok Valdespinako Markesari erosi ziotelako- ondorengo armarrion du: gurutzea kasket gisara eta haren alboetara fardela eta erromes-maskorra. Badirudi armarrion horrek erromesen

Santiagorekiko lotura adierazten duela”.

Lau eraikin horietatik tente dagoen bakarra Eizaga-Etxebarria etxea da, ‘Alboka’ Musika Eskolaren egoitza gaur egun. Gainontzekoak desagertuta daude: ‘Santukua’ dorrearen lekua ‘Jai Alai’ tabernak betetzen du gaur egun Goienkalen; trenbidera orduko, ‘Palaziozarran’ tente dagoen arren, ez ordea haren ondoko etxea, eta ate nagusiaren azken arrasto gisa arkuaren dobelaren zatitxo bat dago oraindik; Konbentukuako ‘Motxu’ baserrion ere

‘Palaziozarran’ ondoko etxeak izandako armarrion marrazkia.

Trake baserrion ateburua, bota aurretik.

aspaldi bota zen.

‘Trake’ baserrion Lobiano jauregiari erantsita egon da oraintsu arte eta haren armarrion gainean Juan Antonio Pinedok, ‘Bizkaiko Herrien Monografiak: Ermua, Mallabia, Zaldibar’ liburuan honakoa dio: “...lehenengo laurdenean, maskorraren gainean eutsita dagoan lisloredun gurutzea dago”.

Idatziko aipamenik aurkitu ez arren, Santiago Elizako bi lekutan dago Santiago-gurutzea irudikatuta: bata ate nagusiaren barrualdetik, egurrean landuta eta bestea korupean, Doloreetako Amaren gaineko armarrion.

Bestalde, Udaletxeko eskaileretan dagoen beste harri baten ere gurutze batek erdibitzen du berori: alde

batera ura eramateko kalabaza dago eta bestera erromes-maskor bat. Valdespina jauregiaren barruko patioan egon zen horman sartuta, zalditegia zegoen tokian eta zaldiok edateko zeukaten harrizko aska baten gainean. Animalioz lotuta eukitzeko burdinazko ferra ere bertan zegoen.

Beno bada, bidaiari-lagun preziatu hori, hona arte gaurkoa. Erromesen joan-etorrien idatziko testigantzen urritasuna, etxe-horma, leku-izen eta bideetan utzitako lortazekin asetzirik ez, eta bidea eginez egiten denez, beste bide mota batzuk izango ditugu hizpide sailtxo honen hurrengo ataLEAN.

Estibalitz González

ARTARRAI OPARI DENDA

Goienkale, 5 • Telf. 943 17 44 19
ERMUA

OUTUMURO KAFETEGIA

- Kafe bereziak
- Aukera handia **TE** eta **INFUSIOETAN**
- Tarta bereziak

• Astelehenetik ostiralera 9etan zabaltzen dugu

2009/2010

DURANGALDEKO ESPERIENTZIA INSTITUTUA

Ikasi eta giza-eremuaren erabilera baten parte hartu behar izaneko gaitasuna, DEI-ek ematen duen ikasturtearen lehen emaria ematen du. AURERATU GOGOZKORAK. Erabilera berrak erabilera berrak ematen ditu.

ZAHARTZARO ARRAKASTATSU < ETA JANTZIA (gaztelaraz) <
ASTELEHENA 9.30tik - 12.30ora
Urtarrilaren 27tik Maiatzaren 26ra arte

NAGUSI IZAN <
XXI. MENDEAN (gaztelaraz) <
ASTELEHENA 9.30tik - 12.30ora
Urtarrilaren 27tik Maiatzaren 26ra arte

DURANGALDEKO < ONDARE KULTURALA <
OSIEGUNA: 9.30tik - 12.30ora
Urtarrilaren 15etik Maiatzaren 27ra arte

ARGIBIDE GEHIAGO <
94 623 25 22
Durangaldeko Behargintza

IKASTARO <
3

+55

DO Mouth

OSASUNA ETA EDERTASUNA ILEAPAINDEGIA ESTETIKA

Marfil

FISIOTERAPIA

943 17 28 09
Goienkale, 12 - behea

Infreñu Taberna

Kardenal Orbe plaza
943 174584
www.infretaberna.com